מראי מקומות - יבמות

קכא.

א. ההוא גברא דאטבע בדגלת וכו'

הק' **הנודע ביהודה** (קמא, אה"ע כ"ח, ד"ה ועוד נ"ל הוכחה), **במאי עסקינן, אי חזינן בעלה של זו נטבע בדגלת, ואחר ה' ימים מצאו א' בדגלת, והכירו השושבינין שזה בעלה של זו, א"כ מה בכך שהוא לאחר ה' ימים, הרי ממ"נ אשה זו מותרת, דאי אמרי' דזהו מי שנטבע ה' ימים שעבר, א"כ מת הוא לפנינו, ומותרת לינשא. ואי אמרי' דא"א להכיר מי שנטבע מקודם ה' ימים, וחיישינן שמא באמת בעלה של זו ניצול ויצא מן המים במקום רחוק, א"כ הרי כיון שעכשיו נמצא איש זה שניכר לנו בטביעות עין לפנינו, י"ל שנטבע שוב מחדש, תוך ג' ימים מעכשיו, וא"כ שפיר מכירין אותו כבעלה של זו, ומותרת. וכ' ליישב דמיירי שאיש א' ראה מי שנטבע בדגלת, והוא מכירו עכשיו אחר ה' ימים ע"י סימנים מובהקים שהוא מי שנטבע. וא"כ, אמרי' דאף אם שושבינים של בעלה של זו אומרים דמכירים אותו שהוא הבעל, מ"מ כיון דודאי עכשיו עומדים לאחר ה' ימים אחר טביעתו, אמרי' דהכרתן אינה הכרה כלל, ואף אם נראה איש זה כבעלה של זו, מ"מ אי"ז חשיב הכרה, וא"כ שפיר מוכיחה הגמ' ממעשה דרבא דס"ל דריב"ב פליג לקולא. וע"ע בהגהות **ר' ברוך פרנקל** שם, וע"ע **בחזון איש** (אה"ע כ"ו, י"ד) **בכל זה.**

ב. לבתר חמשה יומי, וכו'

כ' **הנמוקי יוסף** (מה: בדפי הרי"ף), **דלפי מה דאמרי' דמיא צמתי, י"ל דה' ימים דקאמרי' לאו דוקא, ואפי' לאחר כמה ימים, אם עכ"פ נשאר במים, אמרי' דמיא צמתי, ועדיין שייך להכירו. והביא מה דאי' בירושלמי דעשו מעשה עפ"ז אחר י"ז ימים. אולם דייק מלשון הרי"ף דלא ס"ל כן, אלא דאף במים לא מהני אלא עד ה' ימים.**

ג. והני מילי דכי אסקי' חזיי' בשעתי'

כ' **הנמוקי יוסף** (מה: בדפי הרי"ף) **דמלשון זה מוכח שלא שהה כלל אחר שעלה ליבשה, אבל אם שהה אפי' שעה א' אחר עלייתו ליבשה, לא מהני שוב להכירו. אבל כ' דמה<u>רמב"ם</u> לא משמע כן, אלא דמשמע דכל שנראה שעדיין לא נתפח, שפיר יש להעיד עליו עדיין.**

וע' ברא"ש (לעיל ט"ו, ג') **שכ' "ויראה הא דבעינן ואסוקינהו קמן וחזינהו לאלתר, היינו לאותם שראו הטביעה, דהנהו אמרי בדדמי, דכיון שראו שנפלו למים, בדבר מועט יאמרו שאלו הם שנפלו למים, אבל מי שלא ראה הטביעה, ומצאו שמת ואמר שמכירו בטביעת עין לחודי', נאמן ואין מדקדקין אחריו, וכו'". וכ' הנודע ביהודה** (קמא, אה"ע כ"ח, ד"ה וא"כ שוב) **דראה שנטבע לאו דוקא, וה"ה אם ידעו מכבר שהוא נטבע, אמרי' בדדמי.**

עוד נח' הראשונים, מה הדין אם יצא מן המים קודם ג' ימים, עד מתי מעידין עליו. כ' <u>הריטב"א</u> דעד ג' ימים מזמן שנטבע יכולין להעיד עליו, אפי' אם שהה אחר שיצא מן המים. אבל <u>הרמב"ן</u> כ' דכיון שיצא מן המים, אין מעידין עליו אלא מיד קודם שנתפח, ואפי' אם לא הי' שם לג' ימים.

ד. נפל למים וכו' אשתו אסורה

הביא **המרדכי** (צ"ב) תשובה **מר' אליעזר מוורדו"ן**, דדייק מהא דלא נקט התנא "אסורה לעולם", דש"מ דבאמת לאו לעולם קאמר תנא, דהיינו "שתלו רבותינו על חכמי הדור ויראי שמים שיתכוונו וישכילו על ענין המאורע בדרום, וכו'". ובהמשך הביא המרדכי מכמה ראשונים שחולקים עליו וס"ל דאין שייך להתיר מכח סברא זו. וע' **בשו"ת חתם סופר** (אה"ע א', צ"ב, סוף ד"ה דברי הגאון) **דמשמע דמשתמש בסברא זו לצירוף בסברות אחרות.**

ה. ושהו כדי שתצא נפשם

כ' **הריב"ש** (תט"ז) דרך אגב, דשיעור זה הוא ג' שעות. וכ' **בשו"ת חתם סופר** (אה"ע א', צ"ב, ד"ה אמנם) **בשם מהר"א ששון**, דהמקור לזה הוא מה דאי' בעמוד ב' במעשה דר' חנינא בן דוסא, דלאחר ג' שעות אמר דיצאה בשלום, דכיון דע"כ לא מתה שם, וא"א להיות שם ג' שעות בחיים, א"כ ע"כ יצאה. עוד הביא החת"ס מה<u>מהרי"ט</u> דחולק ע"ז, וכ' מסברא שהוא שעה מועטת. וכ' החת"ס דכיון דמסברא י"ל כהמהרי"ט אבל מהגמ' משמע כהריב"ש, יש ליישב דבאמת אין אדם יכול לחיות במים אפי' לשעה קלה, אלא דבתוך ג' שעות יכולים לעשות לו רפואה ותחבולות ע"י רופאים עד ג' שעות, ולאחר ג' שעות אף זה אין שייך.

ו. כל שעומד ורואה מארבע רוחותיו

ע' **באסופות רבנו חיים הלוי** (יבמות סי' כ"ט), **שהובא שם שה<u>בית הלוי</u>** הי' נסתפק במה דאמרי' דיכול לראות מארבע רוחותיו, האם הכוונה דמיירי שעומד ברוח א' ורואה כל ד' רוחות המערה בב"א, או אפי' אם עומד באמצע המערה ומביט כל סביבות המערה ג"כ הוי מים שיש להם סוף, ולא חיישינן דשמא כשהרואה פנה למערב, יצא הנטבע מן המזרח. וע"ש שהביא מ<u>רבנו ירוחם</u> דמבואר מדבריו דצריך להיות דוקא כגון שעומד מרוח א' ורואה כל קצות המים, ובלא"ה אשתו אסורה, ותמה הבית הלוי על מפרשי ה<u>שו"ע</u> שלא הביאו דצריך להיות דוקא באופן זה.

ז. מן הארכובה ולמעלה תנשא

כ' **הרמב"ם** (גירושין י"ג, ט"ז), "וכן אם השליכוהו לים, והשליכו מצודה אחריו והעלו ממנו אבר שא"א שינטל אותו אבר

המשך בעמוד הבא

מראי מקומות - יבמות

קכא. (המשך)

מן החי ויחי', הרי זה מעיד עליו שמת ומשיאין את אשתו". והביא ה**מגיד משנה** שם מש"כ ה**רמב"ן** ו**הרשב"א**, דכל הדין דמשיאין את אשתו הוא רק לאחר י"ב חודש, לפי שלא גרע מטריפה, וטריפה יכולה לחיות עד י"ב חודש [דברי הרמב"ן הם לעיל (קכ:), ומשמע דזהו דוקא בנחתך מארכובה ולמעלה, אבל במגוייד יכול להעיד מיד]. אולם ע' **בשו"ת עין יצחק** (אה"ע כ"א, ח') שכ' לדייק מדברי הרמב"ם לא ס"ל כן, וביאר דס"ל להרמב"ם דכיון דיש לנו סברא דמיא מרזו מכה, א"כ שוב י"ל דימות מהה, ולא ימתין עד י"ב חודש.

ח. במים שיש להם סוף, מחילה של דגים לא שכיחא

הק' **בשו"ת באר יצחק** (אה"ע י"ח, ענף י', ד"ה אך סברא), **מה לי דלא שכיחא**, הרי בעדות אשה חיישינן אף למיעוטא דמיעוטא, ובשלמא לשי' **תוס'** לעיל (לו: ד"ה הא) דרק במיעוט המצוי חיישינן, י"ל דמחילה של דגים הו"ל מיעוט שאינו מצוי, אבל בתוס' בבכורות (כ:) ובקידושין (נ:) מבואר דאף למיעוט שאינו מצוי חיישינן. והוכיח מזה דהיכא דיש תרי רובי לא חיישינן, ובמחילה של דגים אי' תרי רובי, א', רוב מים שיש להם סוף אין בהם מחילות של דגים, וב', דאפי' במקום דמחילות שכיחי, מ"מ ההצלה ע"י מחילות של דגים לא שכיח, דאמרי' דהונח אדם זה ברוב המקומות ולא בהמיעוט, ואינו מונח במחילה. **וע"ש** שאכן הביא מעשה מה**גר"ח מוולאזין** שהתיר אשה מכח תרי רובי. אולם ב**פתחי תשובה** (אה"ע י"ז, קל"ג) שג"כ הביא מעשה זה, והק' ע"ז מדברי **תוס'** כאן (ד"ה ולא) דלכאו' מבואר דלא אמרי' דתרי רובי מתירין, שהרי יש כאן רוב נטבעין שאינן ניצולין, וגם יש רוב ת"ח שיש להם קול, ומ"מ אין מתירין עפ"ז, והניח בצ"ע. וכ' הבאר יצחק ליישב, דרוב זה דרוב ת"ח יש להם קול, אינו מהני מיד, אלא רק לאחר זמן רב משנטבע, דבתוך זמן מועט אין ראי' כלל מהא דאין בה קול. וא"כ, כיון דקיי"ל (יו"ד ק"י) דאם הספק הראשון נולד עכשיו, וספק השני נולד לאחר זמן, אין מצטרפין להתיר ע"י ספק ספיקא, ה"ה די"ל כן לענין תרי רובי, דאם אינם באים לברר בב"א, אלא בזאח"ז, א"כ לא מהני, דהוי כמו שכבר נפסק הדין על ספק הראשון, ושוב נולד ספק חדש.

עוד הביא הבאר יצחק מהלך מה**חמדת שלמה** בשם ה**גאון מליסא** דמה דחיישינן למיעוטא בהיתר אשה, היינו משום החזקת חי שיש לו, אבל אין לומר דמשום החזקת חי אתרמי לי' מחילה של דגים, וא"כ כאן לא חיישינן למיעוטא.